

Lähtettäjä: Esa Ylikoski <esa.k.ylikoski@gmail.com>
Lähetetty: 6. maaliskuuta 2018 10:51
Vastaanottaja: *OKM-Kirjaamo
Aihe: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolaiksi

Vapaa-ajattelijain Liitto ry LAUSUNTO
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki
val@vapaa-ajattelijat.fi
p. 0504685332 6.3.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolaiksi

Viite OKM/41/010/2017

Elämäkatsomustieto avattava kaikille lukiolaisille valittavaksi katsomusaineeksi

Vapaa-ajattelijain liiton perustavoitteena on uskonnonopetuksen lopettaminen peruskoulussa ja lukiossa. Uskonnoista voidaan opettaa yleissivistykseen kuuluvat tiedot muun muassa historian, yhteiskuntaopin, filosofian ja psykologian yhteydessä. Samalla elämäkatsomustiedon sisällöt ja avoin, sitouttamaton lähestymistapa eettisiin ja katsomuksellisiin kysymyksiin on tärkeää säilyttää kurssitarjonnassa.

Kun lukiolain luonnoksessa kuitenkin esitetään nykyisten katsomusaineiden säilyttämistä entisellään, kiinnitämme huomiota yksittäiseen yhdenvertaisuuden ja lapsen oikeuksien näkökulmasta vakavaan ongelmaan ja esitämme sen poistamiseksi elämäkatsomustiedon opetuksen avaamista kaikille sallituksi.

Lakiluonnoksen mukaan lukion elämäkatsomustieto olisi edelleen kielletty evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvilta samoin kuin muilta nuorilta, joiden uskontoa kunnassa opetetaan. Sen sijaan uskontokuntiin kuulumattomat opiskelijat voivat valita katsomusaineeksi joko elämäkatsomustiedon tai evankelis-luterilaisen uskonnon. Myös muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat voivat eräin ehdoin valita elämäkatsomustiedon.

Ehdotamme lakimuutosta, jonka mukaan myös evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja muihin uskonnollisiin kuuluvat opiskelijat voivat opiskella elämäkatsomustietoa uskonnonopetuksen sijasta. Opiskelijat voisivat siten valita, suorittavatko vaadittavat katsomusaineen pakolliset kurssit elämäkatsomustiedossa vai uskonnossa. Lisäksi he voisivat opiskella näiden aineiden muita kursseja.

Lapsiasiavaltuutettu pitää kertomuksessaan eduskunnalle (helmikuussa 2018, sivu 154) nykyistä valintakieltoa sekä peruskoulussa että lukiossa yhdenvertaisuuden ja lapsen oikeuksien vastaisena:

"Elämäkatsomustiedon opetukseen osallistumista rajoittaa se, että siihen osallistuminen ei ole mahdollista edes huoltajan pyynnöstä, jos lapsi kuuluu uskonnolliseen yhdyskuntaan, jonka mukaista uskonnonopetusta järjestetään. Vastaavat säännökset sisältyvät lukiolakiin. Oppilaiden enemmistön mukaiseen uskontokuntaan kuuluvalla lapsella ei ole oikeutta opiskella elämäkatsomustietoa. Sääntely on siten yhdenvertaisuutta loukkaavaa ja lapsen oikeuksien sopimuksen 2 artiklan vastainen."

Oikeus ajatuksen-, omantunnon ja uskonnonvapautteen -luvussa Lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa 2018 esitetään selkeästi ja yksiselitteisesti, että ”*uskonnonopetusta koskevaa lainsäädäntöä tulisi tarkentaa, jotta se takaisi kaikille lapsille yhdenvertaisen oikeuden osallistua tai olla osallistumatta uskonnonopetukseen tai vaihtoehtoisesti elämäkatsomustiedon opetukseen.*”

Lapsen oikeuksien näkökulmasta nykytilanteen vääryys on nimenomaan lukioissa erityisen selkeä ja suorastaan paradoksaalinen, koska nuori voi itse päättää, opiskeleeko hän lukiossa vai ei, sekä tehdä itsenäisesti kaikki muut valinnat kurssitarjottimesta lukion suorittamiseksi, mutta hän ei saa valita katsomusainetta.

Nuorisobarometrin 2014 kyselyssä nuorista 53 prosenttia identifioi itsensä ”ei-uskonnolliseksi”, kun ”uskonnollisia” oli 23 prosenttia ja viisiportaisen asteikon puolivälin valitsi 23 prosenttia. Tämän ja muidenkin, muun muassa Kirkon tutkimuskeskuksen kyselyiden mukaan huomattava osa kirkon jäsenistä, myös nuorista ja alle 18-vuotiaista jäsenistä, on katsomukselliselta identiteetiltään enemmän ei-uskonnollinen kuin uskonnollinen. Kuitenkaan alle 18-vuotiaat eivät voi itsenäisesti päättää uskonnollisesta asemastaan eli erota kirkosta tai liittyä siihen.

Alle 18-vuotiaiden lukiolaisten perheiden tilanne vaihtelee, kun yhä useammassa perheessä ainakin toinen huoltajista ei kuulu kirkkoon, vaikka nuori siihen kuuluukin vauvakasteen ja sen myötä tulleen jäseneksi liittämisen kautta. Hieman yli 10 vuoden aikana 600 000 yli 18-vuotiasta suomalaista on eronnut kirkosta.

Monella lukiolaisella huoltajat ovat eronneet avo- tai avioliitostaan ja lukiolainen voi elää uusperheessä, jonka katsomuksellinen tilanne on eri kuin hänen varhaislapsuuden kodissaan oli. Niinpä on ilmennyt, että vaikka nuoren lähivanhempi haluaisi antaa suostumuksensa, kun nuori on halunnut erota kirkosta muun muassa mahdollistaakseen elämäkatsomustiedon opiskelun lukiossa, toinen huoltaja on evännyt suostumuksen antamisen. Valitettavasti joskus kyseessä voi olla jopa kiusanteko lähivanhempaa kohtaan. Yhtä lailla on tapauksia, joissa etävanhempi tai toinen yhteishuoltajista haluaa antaa luvan, mutta toinen huoltaja ei.

Näin ollen on yleisiä ja erityisiä, vuosi vuodelta lisääntyviä perusteita lukiolain uudistamiseen siten, että nuori 15 vuotta täyttänyt opiskelija voi itse valita, opiskeleeko hän katsomusaineenaan elämäkatsomustietoa vai uskontoa.

Tämän lukiolain uudistuksen jälkeen tai yhteydessä on muun muassa lapsiasiavaltuutetun mainitsevat vahvat perusteet ryhtyä myös perusopetuslain vastaavaan uudistamiseen.

ET:n avaamisella on laaja tuki. Vuoden 2017 alkupuolella teettämässämme kyselyssä (Kantar TNS) 76 prosenttia vastasi myönteisesti kysymykseen ”Kannatatteko sitä, että myös kirkkoon kuuluvat oppilaat voisivat opiskella elämäkatsomustietoa uskonnonopetuksen sijaan?”. ET:n avaamista kannatti selvä enemmistö iästä, sukupuolesta, asuinpaikasta, ammatista, tulotasosta, perhetilanteesta ja puoluekannatuksesta riippumatta.

Kunnioitavasti

Vapaa-ajattelijain Liitto ry

Kaj Torrkulla
puheenjohtaja

Esa Ylikoski
pääsihteeri

Lausunnon keskeinen sisältö

Elämäkatsomustieto avattava kaikille lukiolaisille valittavaksi katsomusaineeksi

Lakiluonnoksen mukaan lukion elämäkatsomustieto olisi edelleen kielletty evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvilta samoin kuin muilta nuorilta, joiden uskontoa kunnassa opetetaan. Sen sijaan uskontokuntiin kuulumattomat opiskelijat voivat valita katsomusaineeksi joko elämäkatsomustiedon tai evankelis-luterilaisen uskonnon. Myös muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat voivat eräin ehdoin valita elämäkatsomustiedon.

Ehdotamme lakimuutosta, jonka mukaan myös evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja muihin uskonnollisiin kuuluvat opiskelijat voivat opiskella elämäkatsomustietoa uskonnonopetuksen sijasta. Opiskelijat voisivat siten valita, suorittavatko vaadittavat katsomusaineen pakolliset kurssit elämäkatsomustiedossa vai uskonnossa. Lisäksi he voisivat opiskella näiden aineiden muita kursseja.

Lapsiasiavaltuutettu pitää kertomuksessaan eduskunnalle (helmikuu 2018, sivu 154) nykyistä valintakieltoa sekä peruskoulussa että lukiossa yhdenvertaisuuden ja lapsen oikeuksien vastaisena:

"Elämäkatsomustiedon opetukseen osallistumista rajoittaa se, että siihen osallistuminen ei ole mahdollista edes huoltajan pyynnöstä, jos lapsi kuuluu uskonnolliseen yhdyskuntaan, jonka mukaista uskonnonopetusta järjestetään. Vastaavat säännökset sisältyvät lukiolakiin. Oppilaiden enemmistön mukaiseen uskontokuntaan kuuluvalla lapsella ei ole oikeutta opiskella elämäkatsomustietoa. Sääntely on siten yhdenvertaisuutta loukkaavaa ja lapsen oikeuksien sopimuksen 2 artiklan vastainen."

Oikeus ajatuksen-, omantunnon ja uskonnonvapautteen -luvussa Lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa 2018 esitetään selkeästi ja yksiselitteisesti, että *"uskonnonopetusta koskevaa lainsäädäntöä tulisi tarkentaa, jotta se takaisi kaikille lapsille yhdenvertaisen oikeuden osallistua tai olla osallistumatta uskonnonopetukseen tai vaihtoehtoisesti elämäkatsomustiedon opetukseen."*

Lapsen oikeuksien näkökulmasta nykytilanteen vääryys on nimenomaan lukioissa erityisen selkeä ja suorastaan paradoksaalinen, koska nuori voi itse päättää, opiskeleeko hän lukiossa vai ei, sekä tehdä itsenäisesti kaikki muut valinnat kurssitarjottimesta lukion suorittamiseksi, mutta hän ei saa valita katsomusainetta.

Kun hieman yli 10 vuodessa yli 600 000 aikuista on eronnut kirkosta, monen lukiolaisen ja hänen vanhempiansa perhetilanne ja katsomuksellinen tilanne ovat muuttuneet. Niinpä on tapauksia, joissa lukiolainen itse on valmis eroamaan kirkosta päästäkseen opiskelemaan elämäkatsomustietoa ja toinen huoltajista valmis antamaan siihen suostumuksensa, mutta toinen huoltajista ei anna suostumustaan kirkosta eroamiseen. Epääjään syyt kieltoon ovat joskus enemmän henkilökohtaisia kuin lukiolaisopiskelijan opintojen parasta ajattelevia. Lukio-opintojen ainevalintojen rajoituksia ei pitäisi enää sitoa uskonnollisten yhdyskuntien muodolliseen jäsenyyteen.

Vapaa-ajattelijain Liitto ry

Kaj Torrkulla
puheenjohtaja

Esa Ylikoski
pääsihteeri